

Rezerwaty przyrody w powiecie ostrowskim

Zgodnie z zapisem Ustawy o Ochronie Przyrody z 16 kwietnia 2004 roku

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi

Na dzień 1 stycznia 1997 roku na terenie Polski znajdowało się 1201 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 128 737,37 ha, czyli jest to 4% powierzchni kraju (GUS 1998). Lasy występujące w rezerwach przyrody (911 rezerwatów) zajmowały powierzchnię 62508,42 ha, stanowiąc 58,4% powierzchni ogólnej rezerwatów. Natomiast rezerwatów utworzonych wyłącznie dla ochrony lasów i borów jest 646 o łącznej powierzchni 40.462,98 ha. Jest to 38,5% powierzchni wszystkich rezerwatów.

Spośród 187 zespołów roślinnych, występujących we wszystkich rezerwach, 55 dotyczy zespołów leśnych i zaroślowych. Najczęściej chronionym zespołem (w 349 rezerwach) jest grąd subkontynentalny (*Tilio – Carpinetum*), łęg jesionowo – olszowy (*Circae – Alnetum*) w 205 rezerwach, kontynentalny bór mieszany (*Quercu roboris – Pinetum*) w 168 rezerwach, ols porzeczkowy (*Ribo nigri – Alnetum*) w 148 rezerwach i bór bagienny (*Vaccinio uliginosi – Pinetum*) w 100 rezerwach.

Na terenie Wielkopolski Południowej, w której skład wchodzi powiat ostrowski, największy udział powierzchniowy posiadają obszary potencjalnie przynależne borom mieszanym świeżym oraz mniejszej części acidofilnej dąbrowy trzcinnikowej.

Zwierzostan tego regionu jest typowy dla nizinnych obszarów Polski. W lasach ostoja jeleni i dzików jest dość liczna, spotykane są daniele, których liczba w ostatnich latach wzrosła poprzez reintrodukcję prowadzoną przez koła łowieckie. Dobry jest stan sarny. Z małych zwierząt leśnych występuje lis, kuna i borsuk, a ostatnio wzrosła liczba występowania jenota i norki amerykańskiej, nie będących gatunkami rodzimymi. Natomiast ogromnie zmniejszył się stan zwierząt i ptactwa występujących na polach. Regres dotyczy zwierzyny drobnej: zająca, kuropatwy i bażanta.

Na terenie powiatu ostrowskiego istnieją cztery rezerwaty przyrody.

Wydymacz – rezerwat przyrody florystyczny

Rezerwat częściowy, o powierzchni 45,93 ha, utworzony Zarządzeniem Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 sierpnia 1987 roku, położony na

terenie Nadleśnictwa Antonin, gmina Przygodzice. Nazwa rezerwatu *Wydymacz* pochodzi od nazwy stawu o powierzchni 10,8 ha, umiejscowionego centralnie na terenie rezerwatu. Głównym przedmiotem ochrony jest fragment dobrze zachowanego łągu jesionowo – olszowego. Teren ten położony jest poniżej poziomu lustra wody, okresowo podtapiany. Na części zalewanej powierzchni występuje ols typowy i ols jesionowy oraz krzewinka objęta całkowitą ochroną – wawrzynek wilczełyko.

Drzewostan buduje sosna, świerk i dąb w wieku 150 – 200 lat, jednakże występują również osobniki dębu i sosny w wieku 250 – 350 lat, będące pomnikami przyrody. Towarzyszy mu podrost o charakterze drugiego piętra, złożony z olchy, brzozy, modrzewia, jodły, jesionu, klonu polnego, dębu czerwonego oraz kasztanowca białego.

W podszytcie występuje brzoza, kruszyna, świerk, klon jawor, wierzba, jarzab, grab, czeremcha zwyczajna, czeremcha amerykańska, bez koralowy i leszczyna. Z roślin chronionych i rzadkich oprócz wawrzyńka wilczełyko występuje starzec kędzierzawy, bluszcz pospolity oraz gatunki charakterystyczne dla grądów, jak marzanka wonna, przylaszczka i groszek wiosenny.

Rezerwat położony jest w sąsiedztwie parku zabytkowego. Aby przybliżyć odwiedzającym ciekawostki przyrodnicze rezerwatu, wyznaczono ścieżkę przyrodniczo – dydaktyczną z 7 przystankami.

W rezerwacie niedaleko stawu, w latach 20-tych XX wieku został ustawiony drewniany krzyż, upamiętniający miejsce śmierci jednego z uczestników polowania, zorganizowanego przez ostatniego z Radziwiłłów. W otulinie rezerwatu znajduje się aleja dębowa, składająca się z 70-ciu drzew z gatunku dąb czerwony. Podana liczba związana jest z rocznicą urodzin ks. Antoniego Radziwiłła, o czym informuje ustawiony nieopodal obelisk.

Wartość przyrodniczą rezerwatu obniżają sztuczne nasadzenia sosny oraz obce gatunki drzew. Daleko posunięta jest w niektórych miejscach (na granicy z parkiem) synantropizacja runa. Obserwuje się między innymi skupiska rdestu sachalińskiego oraz rudbekii, ekspansywnie rozrastających się w rezerwacie.

Dąbrowa koło Biadek Krotoszyńskich – rezerwat przyrody leśny

Rezerwat częściowy *Dąbrowa koło Biadek Krotoszyńskich*, o powierzchni 16,62 ha, został utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 67 z dnia 26 czerwca 1963 roku na terenie Nadleśnictwa Krotoszyn, gmina Ostrów Wlkp.. Ochroną objęto tutaj fragment dąbrowy, charakterystycznej dla dąbrów Wielkopolski Południowej, o wyraźnie zaznaczonych różnicach siedlisk na stosunkowo małej powierzchni.

Na tle lasu świeżego z przeważającym udziałem dębu szypułkowego, wyróżniono małe formy lasu wilgotnego, boru mieszanego świeżego oraz olsu. Drzewostan główny buduje dąb szypułkowy w wieku 260 lat z domieszką sosny pospolitej liczącej 170 lat. Pod okapem dębowym rośnie: grab, brzoza, buk, świerk, olsz czarna, klon i osika. W zagłębieniach terenu, okresowo podtapianych, rośnie olsza czarna. Wiele okazów dębu szypułkowego osiąga imponujące rozmiary, są to drzewa uznane za pomniki przyrody, mające obwody mierzone na wysokości pierśnicy od 330 – 450 cm i wysokości 28 – 31 m.

Runo leśne tworzą między innymi: turzycza piłkowata, kłósówka miękka, gwiezdnicza wielkokwiatowa, kostrzewa olbrzymia, gajowiec żółty, marzanka wonna.

Obszar rezerwatu położony jest na Równinie Południowo – Wielkopolskiej, w rejonie Wysoczyzny Koźmińskiej, na tzw. płycie krotoszyńskiej. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem tworów pleistocenkich, złożonych z zalegających niezbyt grubą warstwą glin zwałowych, pod którymi występują ily plioceniczne. Takie właśnie twory geologiczne tworzą specyficzne podłoże, szczególnie dla rozwoju drzewostanów dębowych. Dąbrowy na płycie krotoszyńskiej są unikalne nie tylko w skali Wielkopolski Południowej, ale również w skali kraju, a nawet Europy. Przypuszcza się, że owe drzewostany dębowe są najprawdopodobniej pochodzenia naturalnego.

Najpiękniej rezerwat ten wygląda w okresie wiosennym, kiedy kwitną kobierce runa wczesnowiosennego.

Niwa – rezerwat przyrody leśny

Rezerwat częściowy o powierzchni 17,08 ha, utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 17 z dnia 28 stycznia 1959 r. położony na terenie Nadleśnictwa Taczanów, gmina Sieroszewice. Utworzony w celu zachowania fragmentu lasu mieszanego świeżego i lasu mieszanego wilgotnego z udziałem świerka na północnej granicy jego naturalnego zasięgu. Drzewostan buduje sosna, dąb szypułkowy, grab, świerk w wieku 150 lat. W podszycie rośnie leszczyna, kruszyna pospolita, trzmielina europejska, jarzębina i grab. W części rezerwatu z drzewostanem liściastym występuje typowe runo roślin wczesnowiosennych, m.in.: przylaszczka, zawilec gajowy i gajowiec żółty. Pozostała część rezerwatu z mocno zacienionym wnętrzem porośnięta jest łąnowo bluszczem pospolitym i paprociami: narecznicą samczą oraz paprotką zwyczajną.

Przez środek rezerwatu, w głęboko wyciętym wąwozie, przepływa strumyk, a jego meandry nadają temu miejscu szczególne piękno i malowniczość. W miejscu wysokich brzegów jaru, dla odwiedzających to miejsce, udostępniono „leśny mostek”.

Majówka – rezerwat przyrody leśny

Rezerwat częściowy, utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 301 z dnia 15 września 1958 r., położony jest na terenie Nadleśnictwa Taczanów, gmina Sieroszewice i ma powierzchnię 7,95 ha. Ochroną rezerwatową objęto fragment boru mieszanego świeżego z udziałem jodły i świerka na północnej granicy ich naturalnego zasięgu.

Drzewostan w wieku 140 lat składa się z sosny, jodły, dębu i świerku. W domieszce i na obrzeżach – na granicy z łąkami – występuje w piętrze podokapowym olsza czarna, brzoza i sporadycznie buk.

W runie leśnym występuje: siódmaczek leśny, borówka czarna, borówka brusznica, pszeniec zwyczajny, nawłóć pospolita, widłak goździsty. W podszyciu występuje: kruszyna pospolita, dereń świdwa, szakłak pospolity, trzmielina europejska i kalina koralowa.

Każdy rezerwat przyrody jest wydzieloną częścią, przeważnie z całości kompleksów leśnych, a o jego utworzeniu decydowało występowanie osobliwości przyrodniczych. Rezerwaty o charakterze leśnym cechuje naturalna granica zasięgu występowania poszczególnych gatunków: jodła, świerk, a także sędziwy wiek i zasobność drzewostanów.

W przedstawionych rezerwatach, pod względem genetycznym przeważa roślinność naturalna i seminaturalna, natomiast pod względem florystycznym – występują różne typy zespołów leśnych z przewagą zespołów borowych. Oprócz unikalnych dąbrów krotoszyńskich, do osobliwości przyrodniczych należy również skupisko dębów antonińskich – po dębach rogalińskich drugi obiekt tej klasy w Europie – gromadzące 220 pomnikowych okazów o obwodach powyżej 300 cm, z których 12 drzew (w tym 4 na terenie rezerwatu) ma ponad 600 cm obwodu.

Literatura

1. Anders P., *Kalisz, Ostrów Wielkopolski i okolice*, Poznań 1986.
2. Anders P., *Województwo Kaliskie*, Poznań 1983.
3. Danielewicz W., *Występowanie drzew i krzewów obcego pochodzenia w rezerwatach i parkach narodowych*, „Przegląd Przyrodniczy” 1993, nr 3-4.
4. Dąbrowski S., *Rozwój doliny Prosny w plejstocenie*, Poznań 1990, Geografia nr 50.
5. Kędziora A., Grygier P., *Rezerwaty przyrody na terenie województwa kaliskiego*, Poznań 1995.

6. Mroczkiewicz L., *Podział Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo – leśne*, Warszawa 1959.
7. Zaręba R., *Puszcze, bory i lasy Polski*, Warszawa 1986.